

gerold lászló

ODGOVOR IVANU HOROVICU

Najpre želim da se zahvalim redakciji PO-LJA što je uz pismo Ivana Horovica prevela i objavila i moju prigodnu radio-dramsku recenziju, objavljenju u *Magyar Szóu*, jer će ovako, na osnovu oba teksta, biti očigledno ko je od nas dvojice egzibicionista i na koji način i pomoću kakvih metoda moj sagovornik odigrava svoju nimalo svetlu ulogu.

Pored toga, klevetničko pismo donosi i jedno novo otkrovenje: njegov autor otkrio se u njemu kao „hrabri” pisac pamfleta. Ovu stranu njegove ličnosti do sada nismo poznavali. Uostalom, nismo ga do sada ni računali za čoveka vična peru.

U prvom redu želim da istaknem svoje čuđenje što se I. H. upušta u ovako besnu diskusiju povodom moje recenzije napisane jedva na slajfni i po. Dnevna kritika je mišljenje jednog čoveka koga je urednik ovlastio za pisanje recenzija. Da se, uprkos tome, I. H. ipak upušta u diskusiju, neće začuditi one koji ga poznaju. I. H., naime, na svaku rečenicu koja njegov rad ocenjuje negativno, reaguje najgorčnije. Trči kod glavnih urednika i urednika, preti i podmeće. Čak, u većini slučajeva, i pre objavljivanja pojedinih tekstova želi da ih proveri — skoro da kažem da ih cenzuriše. Jedno vreme je od saradnika *Magyar Szóu* redovno tražio rukopise u cilju „dogovaranja”. I redovno je došao u sukob sa onima koji su pisali negativno o pojedinim radio-dramama (s Laslom Tomanom i piscem ovih redova). Ko ovako rea-

guje — ili je ubeđen da je sve ono što radi savršeno ili se plaši za nešto; recimo, za svoje pozicije.

Pretpostavljam da ima razloga za strah. Jer, ako on mene pita za moje kvalifikacije, i ja sam slobodan da ga upitam za njegove koje mu daju pravo i mogućnost da bude dramaturg radio-drame uopšte, a posebno radio-drame na mađarskom jeziku. Jer, ne sećam se da je ikad objavio neki tekst iz oblasti dramaturgije ili da nas je ikad obavestio o pojedinim značajnijim ostvarenjima na planu radio-dramske literature itd. Znači, ja ga ne pitam za „školske” kvalifikacije, za šta bih, pretpostavljam, isto tako imao pravo, već ga pitam gde je i na kojem mestu dokazao da je on dovoljno „stručan”. Jer, ne sme se prevideti pitanje stručnosti kad se radi o uredniku literarne i umetničke emisije koja je veoma značajna činjenica u kulturnom i duhovnom životu jedne narodnosti. I, kakav je urednik-dramaturg onaj koji sa svojim mišljenjem nikad ne istupa, te nije uključen u duhovni život svoje sredine? Kao što znamo, I. H. ništa ne piše, izuzev pojedinih protestnih pisama na adresu glavnih urednika. Možda ne piše zbog toga što mađarski književni jezik uredniku-dramaturgu radio-dramskog programa na mađarskom jeziku nije najjača strana. Dobro znamo kakve nedogledne posledice može da ima upravo jedan ovakav nedostatak, kada se radi o radio-drami koja prosperira pomoću reči i atmosfere koju reči donose. Nedovoljna literarno-jezička kultura uopšte ne daje nikakve garancije za uspešan rad. Posle ovog suviše je objašnjavati da se naši razgovori vode ovako: on srpskohrvatski, mi mađarski. Ne znamo na kojem jeziku utiče na jezičko oformljenje radio-drame koja se izvodi na mađarskom jeziku.

Čitalac je verovatno primetio kako I. H. uprkos svojoj pamfletističkoj grmljavini, ništa ne dokazuje. Kazuje kako treba shvatiti Ketigovo delo, ali ne primećuje da „desubjektiviziranu metaforičnost neostvarenosti” diskvalifikuje zapravo školski tačno prepričan sadržaj. I baš zbog toga nikad neće uveriti u vrednost Ketigove drame ni dvostruko pozivanje na pismo čika-Vereš Petera. Da ne govorimo o tome da nije baš učtivo pozivati se na privatna pisma; uostalom i mi bismo mogli navesti pojedine delove iz pisama čika-Vereš Petera upućenih na adresu naših redakcija.

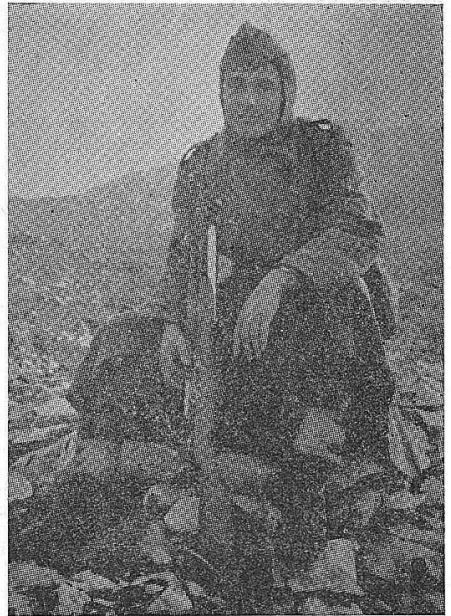
I. H. svoje tvrdnje ne dokumentuje nikakvim činjenicama, citatima, niti analizama, već jednostavno pokušava da izvrda i izvrzne ruglu kritičara. (Zbog toga redakcija *Magyar Szóu* nije htela da objavi na mađarski prevedenu „varijantu” ovog uvredljivog teksta.) Čak ni svoj cinizam ničim ne potkrepljuje. Njegov metod je samo prividno u prvom trenutku efekatan, ali čitalac će, pre ili kasnije, uvideti da, u suštini, velike reči ne sadrže ništa, a cinizam je predodređen da skrene pažnju sa nedostatka argumenata. I. H. oplakuje glumce i reditelje, ali puko žaljenje nije nikakav argument. Ne odbranjuje ni programsku orijentaciju, što ni onda nije učinio kada sam o njoj pisao analitički (videti u broju 33 *Új Symposiona*). Ne odbranjuje ni Ketigovu dramu, te ne daje nikakvu mogućnost da se o njoj ozbiljnije govori.

Na kraju, I. H. me je posebno obradovao što je prevratio po mojoj prošlosti. Radujem se zbog toga što se ovako ponovo dokazuje, sam po sebi, ko je od nas dvojice egzibicionista. Naime, I. H. citira prve redove jedne moje stare kritike, a u međuvremenu mudro prećutkuje da je reč o jednoj kritici iz novembra 1965. godine. Naravno, isto tako će mudro prećutati sledeće redove te kritike iz kojih se može videti da je radio-drama „jednodimenzionalna” u tom smislu što je sposobna da izražava prvenstveno unutrašnja, duhovna zbivanja i stanja, što Đurđevićeva drama odlično ostvaruje.

Ne poričem da pre 1965. godine nisam bio redovan slušalac radio-dramskog programa, ali otada skoro redovno slušam radio-dramu.

A I. H. očigledno zaboravlja da ni on nije bio uvek dramaturg.

Pretpostavljam da će se uskoro nad nekim stvarima zamisliti.

dragomir ćulafić

TRENTAK PRE NO ŠTO USNIM

osanim kamen zavidne umrle ptice dotaknem travu ona zelena povene prekunem svoju glavu kletva mi san ponudi zapevam pesmu šuma se ne probudi pa zaspim gorka reč u snu da me udavi

dozivam zvezdu nikad da dozovem stalno noć noćuje slep da se probudim ozvezdam nebo zvezda me prevari zvezdom prevaren ja ne smem da se vratim pa zaspim gorka reč u snu da me udavi

TRENTAK SNA

pa zaspim gorka reč u snu da me udavi (zvezde su prevara smišljena nebom, svet je običnost lažne su reči ostavljen cvet cvetom se izleči gde su mrlve ptice ne peva šuma

gde su mrlve ptice ne zapeva šuma predeo slep slepom jutru vodi posadim cvet cvet sa obrgli pa mu grljenjem usnu poljubim ti si moj cvet cveće usnuli od reči on svene pa mi se ponudi

ZVEZDE

Zvezde nad mojom i tvojom glavom. Zvezde od leda i pepeljastih vrhunaca. Zvezde iznad naših senki i senke sunca. Iznad samih senki zvezde.

Zvezde nad nama. Zvezde koje svedoče naš put do nekog slepog jutra. Zvezde nad mojom i tvojom glavom. Zvezde do nekog nemog sutra.

Zvezde na nebu. Zvezde na nebu i tvom mrtvom čelu. I tvom mrtvom čelu gde će sveće biti ugarci i zvezde senke urni u cvetnom maju. I zvezde koje nas odozgo prebrojavaju.

Zvezde od leda i pepeljastih vrhunaca. Zvezde iznad naših senki i senke sunca.